

megszokás és hagyomány nyomán föllállítottunk egy olyan időszakot, mikor az életnek csak derüesebb felét kívánjuk látni és élvezni, mikor sutba dobva kisebb-nagyobb gondjainkat kövéljük Horatius ama intését, hogy: «ne vesd meg az ifjuság örömeit, sem a táncz könnyed lépéseit, míg rád nem nehezedik a zsémbes aggkor». Senkinek, a le házsártosabb erkölcsbirónak sem jutott még eszébe, hogy kifogást emeljen az ilyen okkal-móddal kellő mérsékléttel való kedvtöltés ellen.

És ki mondja, hogy a farsang szokásában mélyebb tendeczia nem rejlik? Ép azon időre esik poétikus uralma, mikor a tél legcsikorgóbb módon fujja ki végső dühét. (Az idén nem. Szerk.) Midőn a természet köröskörül merő enyészetet és zordonságot mutat, az emberi természetnek akkor van legégetőbb szükségére rá, hogy e lehangoló benyomást hathatósan ellensúlyozza. Ezen eszközt miben másban sem leljük föl inkább mint egy oly társas együttlétben, melynek minden tagját összeköti a közös cél: hogy szórakozás által akar föl-

emelkedni az egyhangu változatlanság prózaiságából, mint az ifjuság legköltőibb, legvárasztosabb kedvtöltésében, a tánczban. — Azután előrevilágít a kereszténység fenkölt ünneptorozata, a nagyhét, mikor milliók fogynak sirni, ihlettel betelni és imában ömledezni. Ha mind ennek vége van, akkor azon jól eső tudattal, hogy kivettük részünket az élvezetből és áhítatból, újult erővel és kedvvel térünk vissza foglalatosságunkhoz, mely nem nyomaszthat többé bennünket.

Bucsuztassuk el hát a mi virágoktól koszoruzott nagy halottunkat. Keserves könnyeket azonban kár lenne hullatni; mert olyan ő, mint a mesének Pábeli szép Antalja:

Sohase láttam én még ilyen halottat!
Arca mosolygólág, szeme megnyílólag,
Lába fölgrólag, ajka csókolólag!

Azaz: sose busuljunk, mert farsang után jó a bőjt, de bőjt szakán is van táncz, mulatság annyi, hogy se szeri se száma!

K. A.

A rétségek fia.

(9)

— TRELLER FERENCZ ifjúsági regénye. —

- Hol? kérdé sebtben a trapper.
- A kunyhó előtt.
- Cheyenn?
- Igen, azt hiszem, Cayugas lesz.
- Helyes, ott áll egy vörösbőrű, hosszú gerelylyel kezében.

Pál ugyancsak megfeszítette szemeit de mitsem vehetett ki. A trapper egy kis messzelátót vett elő szebéből és megjelölte azon irányt, melyben keresnie kell. Most már meg is jelent az üveglap előtt egy ló alakja és fölötte egy indián tollbokrétás feje, mely mellett hosszú lándzsa meredt föl. A lovas egy kis völgyeliesen haladt keresztül. Az öreg elvette az üveget, belenézett és visszatévé, imigy szól: «Ez a fiatal főnök».

Mikor közelebb értek, végre teljesen kivehették a lovat és lovasát, a mint nyugodtan állottak és várakoztak jövetelükre. Pál az indián szokás szerint tarka-barkán fölziczomázott paripán egy fiatal benszülöttet pillantott meg, kinek könnyed, keeses tartása és szép formáju arca előre megnyerték tetszését.

— Üdvözlöm a cheyennek főnökét! kiáltott elébe nyájasan a trapper.

Az indián ekkor hozzáruगतott és meghajtva

fejét, így szólt: «Cayugas köszönti a Szürke Medvét».

— Örvendek jöttödön, ifju. És a trapper odanyujtotta jobbját, melyet a cheyenn megrázott, majd Puckhoz fordulva, kérdé: A javas ember is örül jöttömön?

— Igen, a javas ember is örül jöttödön, Cayugas, felelt nevetve Puck. Az indián kezét nyujtott neki és a törpe viszonzta kézzszorítását. Pállal nem törődött az idegen.

Ezután a kunyhó elé lovagoltak és leszálltak paripáikról. A cheyenn, valamint a többiek is levették lovaikról a nyeregszerszámot, meg kötö féket és szabadjukra eresztették őket, a szürke kivételével, melyet pányvára kötöttek. Maguk meg beléptek a trapper hajlékába, hol Puck nyomban hozzálátott az ujonjött megvédégeléséhez.

Nagy kimerültsége és a reá nehezedeo lankadság daczára oly érdeklődéssel vizsgálta Pál a rézbőrű idegenszerű megjelenését, hogy az álom el nem nyomhatta.

Lováról leszállva, a teljesen népe módja szerint öltözött indián magas, erős termetű ifjunak mutatkozott. Szakálltalan, csinos alaku ábrázatán büszke komolyság ült, melyet most

szelid kifejezés szelidített. Lassoján és gerelyén kívül, melyeket künn hagyott a kunyhó előtt, övéből kicsillogó hosszú, éles késsel, kurta nyelvű fejszével és szép puskával volt fegyverezve. A trapper fölszólítására letelepedett. Ez agyagpipát és dohányt nyujtott neki; az indián rágyujtott és mindketten hallgatagon szittak egy darabig, mialatt Puck vizet hozott felforralni a tűzhelyre, hogy théat készítsen.

Midőn ilyképen eleget tettek az indián etikettnek, a trapper ezt kérdezte: «Mi okból

viszonzá: «A cheyennek békében állanak a fehérakkal».

— Tudom, Cayugas, mondá a trapper és kezét nyujtotta neki.

— Látott-e a fiatal főnök a folyamon tul két cowboyt, kik kelet felé vágattak?

— Igenis látott. A Véres Kéz volt, meg a Keselyü.

— Hm, tehát nem csalódtam, mikor a sivatagnak ezt a két düvadát véltem bennnk felismerni. Te is ismered őket?

— A cheyennek ismerik őket.

A trapper most részletesen elbeszélte neki, miképen találta Pált és mily körülmények között esett ez a cowboyk kezébe. Az indián feszült figyelemmel halgatta.

— Látott-e ott az ifju fehér ember, fordult Pálhoz, vörösbőrű harczosokat, vagy hallotta-e az indián csatakiáltását?

— Nem, én semmit sem láttam, csak vad ordítózást és puskalövéseket hallottam, válaszolt a fu.

— Estek-e el emberek?

— Nem tudom.

Az indián gondolkozásba merült, mit a trapper e szavakkal szakított félbe: «Galád merényletet követtek el ott, melynek éle, mint gyanítom, ezen ifju ellen fordult. Több, mint valószínű, hogy vélt halálát, valamint az egész megrohanást a cheyennek számlájára írják. Ezt azért közlöm veied, hogy atyádat értesíthesd róla. Jegyezd meg magadnak az Osborne nevet, Ugró».

— Meglesz és a cheyennek majd leszámolnak a cowboykkal.

— Minő viszonyban állotok a kiowakkal és kawokkal: békesség uralkodik a vörösbőrűek közt?

— Békesség; a kawok a kansai területeken barangolnak.

— Örömmel hallom, hogy a vörösbőrűek nem villonganak egymással.

— Látta talán atyám a kiowák nyomait?

— Nem, Cayugas, Firtattunk ugyan utánuk, de egy szál kiowát sem fedezhettünk föl.

— Jól van.

Puck most théával teli bádogpoharakat és ételeket hordozott körül. Az indián a többiekkel evett és ivott, aztán fekvőhelyet nézett ki magának és takarójába burkolózva, leheveredett. Pálnál is hatalmasan érvényesült a hosszú nap után a fáradság és mély álomba merült, melyből csak akkor ébredt föl, mikor a nap már magasán állott. Az indián már elhagyta a kunyhót.

(Folytatása következik.)

örülhetek annak a szerencsének, hogy a Nagy Ugró-t tűzhelyemnél láthatom?»

— A cheyennek bölényre akarnak vadászni az Arkansas mellett és Cayugas előresietett, hogy Grizzli barátját üdvözölje.

Az indián kitünően beszélt angolul.

— Fogadd ezért köszönetemet, Cayugas; valóban örülök, hogy láthatlak, fiatal főnök. Egészséges atyád?

— A cheyennek Fekete Felhője a vadászok élén halad.

— A cheyennek az ide vezető utat az Arkansasnak ezen a partján lelték meg?

— Három nappal ezelőtt keltünk át az északi kanyarulatnál.

— Azt hallottam, hogy a cheyennek négy napi járásra innen éjszaka egy fehér emberekből álló táborat támadtak meg.

Az indián sötét szeme e szavakra gyors pillantást vetett Pálra és mély komolysággal

Rákóczy indulója.

Hős Rákóczy kurucz táborára
Ráborult az éjnek bús homálya.
Fennt az égen felhőt űz a felhő,
Lenn a földön játszik enyhe szellő,

Sátorában ül Rákóczy búsán,
Elmerülve véghetetlen búban.
Fejét némán hajtja két kezére,
Mig keblében tüzesen forr vére.

Elhagyatva, megcsalva: már most
Hogy hódítsak város után várost? —
Óh, hogy is nem gondoltam előre?
Óh hogy is lehettem ilyen dőre?

Lajos is, a francziák királya,
Igéretét soha bé nem váltja! —
Végre még megörjítnek e gondok!
Nem, nem! inkább — még elébb — lemondok.

Pergamen-lap téve asztalára.
Lemondását írja most reája;
Lemondását írja, gyorsan írja . . .
Telve végre pergamen papirja.

Készen immár, csak a neve hátra.
Irná azt is gyorsan már alája,
Ámde tolla lassul . . . lassul . . . végre
Könycsepp csordul reszkető kezére.

És robognak harczi ménre szállva,
Fény derül már újra a hazára!
— Most is zeng még a hegedű húrja,
Czinka Panna elhalóan húzza . . .

Oláh Gábor.

Kinn az éjben hegedűszó zendül.
És szavára a vezér megrendül . . .
Szól a nóta szilaj harsogással —
Szívét, lelkét járja e hang által.

Aztán búsán, szívhez szólón húzza,
Szinte sir a kis hegedű húrja. —
Majd reácsap lelkesülés lángja,
Harsog, mint a harszok harsonája!

Míntha százan, ezren lelkesülve
Harczi nótát zengnének körülé:
Szól a négy húr lelkesült danája,
Hogy Rákóczy feldörög reája:

«Húzzad Panna, húzzad indulómat,
Ezt dalolja a legénység holnap!
Majd e mellett indulunk csatára!
Húzzad Panna, megfizetve ára!»

Lemondását tépi gyorsan széjjel,
Kardjához kap reszkető kezével.
Háromszinü zászló leng fölötte,
A midőn szól lelkesen, dörögve:

«Fel fiúk, fel! Istenért, hazáért!
Szomjas a kard, rég nem ivott már vért,
Vérbe mártjuk, vérbe fürdik újra!» . . .
— Czinka Panna húzza, egyre húzza . . .

Csudásság a költészetben.

Esztetikai tanulmány. Irta: Kemény Aladár.

(9)

5. Racine „Atháliá”-ja.

A drámai álom. — A sejtelen ereje. — Az „Atháliá”-t átlengő sajtászerű «moira»

A csudás elem sikeres használata Shakespere-nél érte el tetőpontját. Ebből azonban nem következik, hogy szertelen nagysága homályba borít minden más kísérletezőt. Az akna nem merült még ki, de az utódok közül kevés volt, ki a mester színvonaláig csak némiképen is fölemelkedett volna.

A drámába a csudásság bevitelével sikeresen próbálkozott meg Racine, a francia irodalom aranykorának egyik fénylő csillaga. Főmunkájának az „Atháliá”-nak egyik legművészebben kivitt részlete épen a csudásság megjelenítése, mely visszaidézés által még élesebben lép előtérbe, a mennyiben maga a csudalató beszéli el.

Rendkívül fontos ezen jelenet, minthogy az egész darab cselekvénye reá van alapítva. Az expositió-ban a helyzet vésteljes feszültségét észlelhetjük. Egyfelül állanak a régi hit és állam: képviselői, élükön Joad főpappal, ki az Atháliától készített vérfürdőből kimentett utolsó királyi sarjadékot, Joast rejtegeti. Másik oldalon sötélik az ellentét, a vérszomjas trónbitorló, Athália által személyesítve. — Minő rugó indítja meg a harszot? Athália gyanuskodása melylyel okozatlag egy álom függ össze. Vízión épül föl tehát az egész tragédia: az alap oly lenge, mint a népmesének kacsalábon forgó várkastélya s mégis elannyira biztos! Az álmat maga Athália tárja föl bizalmasainak, Mathannak és Abuernek: Éjszaka agya mellé suhant meghalt anyjának Jezabelnek véres szelleme, a mint egykoron az ebek szétmarezongolták, a maga deformításában és baljóslatu nyilatkozattal inti meg:

Reszkess leányom, a zsidók bős istene
Diadalmaskodik terajtad is, igen,
Már látom én, hogy vaskeze lesujt reád,
Szívem leánya!

Át akarja ölelni a bánatos árnyképet, de csak zörgő esontvázra és iromba, összetépett esontvázra akad.

Az álom azonban még nem ér véget. Jezabel eltűnté után a szürkeségből fiatal gyermek bontakozik ki, csillogó papi mez a testén. Athália csudálja keces viseletét, nemes, szerény

tartását és ime — az áruló hirtelen tört dőf szívébe!

Mindeddig általánosságban epikai álom-mal volt dolgunk. Kimondtuk, hogy ezt a költő tudatosan készpénz gyanánt véteti velünk és örve alatt saját czéljait mozditja elő, valamely felsőbb hatalommal előnyös cselekedeteket sugalmaztatván hősének. A drámában ez nincs meg. — Mig az általános értelemben vett álmodás «nem egyéb, mint közeledés egy láthatatlan tárgylagossághoz» (Hugó Victor, Tenger munkásai III.), addig a dráma, ahhoz mérten, hogy benne mindig a szenvedő emberi lélek bajai, vívódásai tárulnak elénk, csak oly álmat használhat föl czéljaira, mely a belső állapotnak, a jellemnek tükre. A drámai álom csak ilyen lehet. A meg nem senyvedt idegek behatóan munkálkodnak s létrehozhatnak egy álomképet, mely lelki momentumok, a cselekvény keretébe tartozó tényezők szülötte és a tragédia fejlődését erősen befolyásolja. Idevágólag tételünket jobban megvilágosító idézetet nem hozhatunk fel, mint Jean Paul-nak épen oly szellemes, mint találó hasonlatát: «Az álom színjáték, melyben drámai költő, színész és néző maga a lélek».

Főntebb már egy tragikai álmat említettünk: III. Richard szellemlátását a bosworthi csata előestéjén. Mig azonban e tünemény, mint a sorsfordulat jelzője szerepel, addig Athália álma bázis, a bonyolult kiinduló pontja. Athália III. Richard — nőbe oltva. Ő is az uralomért égtében levetköz minden emberi érzést, kiméletlenül kiirtja nemzedékét és mit szeszélye akadálnak gondol, elteszi láb alól. Ilyen, álmodását megerősítő helyzetben találjuk mi. nmagán uralkodik tudó, féktelen, erőszakos szelleme daczára ő is kénytelen a természet törvénynek hódolni s mint minden vérrel szerzett hatalom birtokosa, remeg ezen ideig-órákig tartó dicsőségeért. Erőt vesz rajta a bitoriók közös tulajdona, az aggdó gyanakvás, mely magában véve is praedispositio káprázatokra és látomásokra.

Hozzájárulnak ezen belső alakuláshoz szomorú családi emlékei és lelkiifurdalást gerjesztő véres tettei. Mintegy önkéntelenül ott lebeg lelke előtt anyjának, Jezabelnek ádáz végzete és ez kifejezést nyer álmában is. Azon logikai kapocsnál, képzettársulásnál fogva, mely minden álomnál, még a legképtelenebbnek tetszőnél is megtalálható, csatlakozik ehhez a törös

gyermeknek szemlése.*) Tudott-e Athália egy életbenlevő fejedelmi magzat lappangásáról: szerfölött kétséges. Amde joggal föltehető, hogy legalább is *sejtelelem* foroghat fönn ezen esetről, melyet a gyilkos fejedelemasszony trónföltétől szított éleslátása, szinte ösztöne mozdított elő. Vegyük csak Hamlet analóg esetét, ki szintén minden pozitív bizonyíték nélkül emelkedik a helyzet biztos tudatára.

Ez a közéletben is gyakran előforduló jelenség: «*előérzet*»-nek szokás nevezni. Ezen előérzet oly fokig, ugyszólván átszellemültségig magasul, hogy Athália előtt szunnyadásában a legfinomabb árnyalatokig kiszíneződik az utolsó zsidó királyfinak, Joánsnak lénye és alakja.

*) Aligha tévedünk, ha a klasszikusokban szorgalmasan böngésző Racine idevágó mintáját *Sophokles* «*El-kiráj*»-jának egyik helyében mutatjuk meg. A férjgyilkos Klytemnesztra szakasztott mása, a családirtó Atháliának, néki szintén nagy oka van vérrel szerzett uralmáért rettegnie. Őt is «*éji borzalom*» ejti szorongásba: férjét látja életre kelni s megragadni a hajdanában sajátját tevő, de most Aegisthosztól bitorolt jogart:

Galy fakadt
Belőle történt, melynek ágai
Egész Mykene országát beárnyalák.

A királyné rémülete oly tartós, hogy másnap reggel a sirhoz küldi Chrysothemis leányát, engesztelje ki a haragvó szellemet. — A költő az egész látomást a régiek hite szerint tartva, epikai színben tárja elénk. A cselekvény medrében, fontosabb hatást nem eszközöl, pusztán lélekállapot rajzolására szolgál.

Nagykőrösi királyjárók.

A „Tanulók Lapja” számára írta: dr. Solymosy Sándor.

— Mi Istent dicsérjük; szent királyokat énekeljük. Ránk nem szól semmiféle tilalom! Kezdjünk rá, fiuk!
Azzal belefogtak a szép, áhitatos egyházi dal éneklésébe:

A mennyei szép városnak
Gyöngykapui nyiladoznak
Kunyhó fölött csillag megáll.
Oda megyen három király

Kisded ágyán nincsen paplan.
Jaj, de fázik az ártatlan.
Szurós széna a párnája.
Édes anyja borul rája.

Az ének alatt Barhó Mihály feje lassankint aláhanyatlott. Igaz áhitattal hallgatta a régi verset, levette a kalapját is; a két német hasonlókép leszedte süvegét s összekulesolt kézzel figyeltek a dalra.

Később a maga valóságában látván viszont, álomképével izrül-izre megegyezőnek ismeri föl.

«Athália»-ban a csudásságnak még egy más, meglepő formáját is észlelhetjük. E tragédia veleje nem más, mint egy korlátlan dőlőfü. daczos asszony harezza az ég ellen. A görög «moira» nesztelen szárnyalása ismétlődik «Athália»-ban, csak hogy fenségesebb nyílvalatban, a monotheizmus tisztult, fenkölt világnézete alakjában. Az egész cselekvényen végighúzódik az igaz Isten hatalmának ellenállhatatlan hatása, elejétől végig terjedelmesen beszövéen a cselekvényt. Abner imájától kezdve (Igen, imádni jöttem templomában a Mindenható) egészen a főpap kijelentéséig a boszuló Isten méltányosságáról.

E szörnyü végen, melyet büne készített.
Okuljatok, királyok és tudjátok meg.
Hogy fönn az égben ül egy szigorú bíró.
Ártatlant megboszul s árvának atyja ő.

És mily megkapó egyrészt a gonosz elem lázas, szilaj erőlködés, másfelől az istenség magasztos nyugalma, mignem Athália a küzdelem vesztesének vallja magát és megalázva, megtörve, de egy bukott démon kevélységével felkiált: «Győztél, zsidók kegyetlen istene»!

(Folytatása következik.)

Örülünk mindnyájan, kegyes keresztények,
Zengvén ajkainkon örvendetes ének.
Áldás és dicsőség az Isten nevének.
A ki ma vélünk tart, menyországba tér meg.

Itt megakadt a dal. Szivdobogva várták hatását. A harangozó bólongott egy ideig fejével, aztán mormogott valamit.

— Inkább becsukjanak, de a lelki üdvösségemért megteszem! szolt és bement az örházba a kulcsokért.

Nem hasztalan számított Laczi az örök vallásosságára; nagy tiszteletben állott az időtájt minden kegyeletes régi szokás s abban valakit megakadályozni, valóságos istenkáromlás számba ment.

A két német is megvolt hatva. A kulcsokat mutató Barhó urannak csak intettek, hogy tőlök bátran kaput nyithat.

Nagyot csikordult az erős zár; a kereszt

pántokat lekapcsolták s megnyitá a fiuk előtt a nehéz kapuszárny, nyílásán föltárva előttük tájképét annak a végtelen fehér hómezőnek, melyen nekik át kell majd törtetniök.

A kapu alatt még egyszer rákezdték:

Az isten báránya meg-megsátorozzon.
Ember az emberrel békében lakozzon.
Vízkereszt ünnepe néktek boldog legyen.
Soha kár, bánat, baj, csapás ne erjen.
Szívünkben kívánjuk!
Jójezekát adjon Isten!

Egy pillantás még vissza a kedves szülővárosba! Aztán —

Mögöttük dörögve csukódott be a nagy kapu.

Kinn voltak tehát, kinn a szabadban, előttük a roppant rónaság, miként egykoron ama három keleti fejedelem előtt. Csak hogy azoknak világított az Isten küldte fényes csillag, hatalmas, viharedzett férfiak voltak s nagy alkalmatossággal, biztos teveháton utaztak a sivatagban. Ezek meg gyerekszámából alig kinőtt suhancok, a kik gyalogszerrel vágnak neki a hótengernek, irányzójuk semmi egyéb, csak a monostor kis kápolnájának messze kibukkanó tornyocskája, az is alig látszik; nemsokára benyeli a vidékre boruló hangtalan alkonyat.

Ugy tervezték, hogy vacsorai harangszóra beérnek a monostorba, ott meghálnak s másnap reggel ujult erővel mennek tovább; ha jól sikerül, délutánig beérnek Kecskemétre.

Ezt a monostort ma hiába keresnök Nagy-Kőrös határában. Már akkor is düledező félben volt s szegény ferenczrendi barátok lakták, kiktől az arra portyázó kurucz-labancz hadak éji szálláson kívül nem kaphattak egyebet. Az idők már ekkor nyugtalanok kezdtek lenni. A török uralom alatt a kecskeméti begler bég, mint hűbér ur, még csak tudott rendet tartani. A kontyos had azonban lassankint leszorult délre, Kecskemét és környéke gazdátlan maradt, a német és magyarhad mind egyre komolyabb, elkeseredettebb harezba elegyedett. Később, történetünk időszaka után, a Rákóczy-mozgalom ismét új vihart támasztott, mire a barátok odahagyták félig romokban heverő monostorukat; II. Józeffnek a szerzetes rendeket eltörlő határozatával Kőrös városa birtokába ment át a tisztos építmény, ez pedig megemlékezvén, hányszor intézett az ellenség innen a klastrom felől a város ellen támadást, lehordatta az egészet; köveit, mik az Alhöldön oly drágák, maga beépítette a városba s ma csak egy

földdarab elnevezésében maradt meg az egykori kolostor emléke: úgy hívják azt a helyet a hol állt, hogy monostor-dülő.

A czifra ruhás kis csapatot egyideig károgó varju sereg kísérte, majd azok is elhagyták a három kalandos fiut; visszaszálltak a város barátságosabb közelébe. Azután mélységes csend fogta körül őket, csak lépteik alatt ropogott a puha hó. Nem szóltak egy darabig egymáshoz.

Legelőbb Hanzi törte meg a csendet.

— Aztán el ne vétsük az irányt. Már nem is látszik a klastromtorony.

— Nem kell félni, biztatta a kishitűt Miska, tudom én az utat. Itt jobbra van az akasztódomb, azon ha túl leszünk, meglátjuk a harsányi majort, attól elkanyarodunk balra, oszt előttünk a monostor.

Ebben aztán megnyugodtak.

Még benn a városban attól tartottak, hogy kint a szabad sikon majd fázni fognak, azért jó melegen öltözködtek; csak most vették észre, hogy kimelegíti őket a magas hóban való nehéz járás. Szélesendes idő volt, olyan téli est, mikor az ember azt hiszi, hogy megdermedt, kihalt a világ; sehol egyetlen hang, egyetlen mozgó lény, egy fényes sugárka; sötét, hideg mozdulatlan minden.

Mintha egy óriási, szemfedővel borított holttesten mászkálna három kis légy.

Az irányt csakugyan nem véthették el. Két éles szánnyom futott előttük egyenes irányban az akasztódomb mellett el, nyilván a harsányi majorba ment ki valaki rajta a hóesés után.

Mikor a dombon túlvoltak, kutyavonítás felét hallottak. Nem is egyet, több hang vakogott, nyítt, ugatott bele a csöndes éjszakába.

A két diák föl sem vette, alkalmasint valamelyik majorból verődnek a hangok idáig. De Miskának nem tetszett a dolog.

— Furesa! szolt esodalkozva két társához. Ha még egy oldalról jönne, de innen is, amonnan is! Hm! mintha nem is komondorok ugatása volna. Olyan idétlen nyafogás inkább. Halljátok?

— Megtudjuk mindjárt, szolt közbe Laczi. Nem is hittem volna, hogy ilyen közel van a harsányi major. Hallga! Már egész közelben ugatnak a kutyák. Ugy látszik, megéreztek bennünket. Hu! hogy felmordult az öreg komondor. Csak meg ne szabadaljanak valahogy.

— Az ám, ilyen gúnyát még alig láttak! szepegett Hanzi.

Miska eszében szörnyü gondolat villant meg.

RISS GYÖRGY MŰTERMÉBŐL.

OLÁH KECSKEPÁSZTOR LEÁNYKA.

De látta, mennyire gyanutlanul hiszi két társa, hogy kutyákat hallanak; nem szólt, nem akarta megrémíteni őket.

Már ő tudta, micsoda veszedelem környékezi mindnyájukat. Az előbb jutott eszébe, hogy télvíz idejében ember-állat odahagyja a városvegi tanyákat; beköltözik a faluk közé minden élő, még házörzöt sem hagynak kint. Nem jár ilyenkor senki a pusztán. Ha akad is valami menekült rab, csavargó betyár, az őrizetlen házba, a mit gazdája Isten oltalmára biz, be nem tör, nem engedi a virtusa, nem engedi a vallásos lelkiismerete. Ellenség meg ilyenkor nem jár. — Bizony nem kutyák vonítottak ott.

— Ni, hisz ezek kint szaladgálnak a tanyán kívül! kiáltott Hanzi, kezével egy irányba mutatva, a hol a szürkülő homályban valami fekete foltot láttak a havon tova kullogni. — Kuporodjunk le, akkor nem vesz észre!

Alföldi gyerek létére ugyanis természetesnek tartotta, hogy az a kint somfordáló eb még nem vehette őket észre, mert ha megpillantotta volna a váratlan vándorokat, dühös ugatással egyenesen nekik tart.

Miska tettetett egykedvűséggel felelt rá:

Fehér holló.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Deák koromban a szünidőt rendesen egy gyermektelen nagybátyám balatonmelleki pusztáján töltöttem s ezen a réven anynyira megszerettem ezt a csöndes, békés tanyát, hogy azóta is folyton oda kívánkozom.

Csupán egy nyáron maradtam el e helyről, a mikor az én vendégszerető öregemet orvosa fürdőbe küldötte, hogy reumájától megszabadítsa, mert a kit nem vert le lábáról a kozák, leverte a köszvény. Itt is fölkerestem őt s a mint a viszontlátás első rohamán átestünk, szemembe ötlött asztalán a fürdővendégek ott heverő névsora. Belepillantottam s az első név, melyen megakadt tekintetem, Trömer Ottó nyugalmazott osztrák tábornoké volt.

— Ennek igazán örülök, mondám, holnap mindjárt meglátogatom.

— Kit? a tábornokot? kérdé csodálkozva nagybátyám. Hogy jutsz te egy osztrák tábornok ismeretségéhez.

Fölvilágosításul elmondtam neki az alábbi történetet.

— Nem kell. Ilyenkor a kutya fél, csak körülkullogja az embert. Várjatok, majd ha több lesz együtt, akkor rohannak meg.

Hanzinak félig siróra állt a szája.

— Én . . . én félek!

Laczi biztatta a kishitűt.

— Ne félj, tudok én kutyákkal bántani. Majd ha nekünk akarnak láttára megijedni, hagyjatok engem előre. Ti lapuljatok meg négykézláb és morogjatok úgy mint én!

Most már szívdobogva várták a következőket.

Mert nem volt irigylésre méltó állapotuk még az esetben sem, ha csakugyan kutyák sunnyognak körülöttük. Az igazi alföldi komondor az idegen láttára vérszomjas vadállattá lesz, a mely fogcsattogva rohanja meg az embert, leteperi és agyonharapdálja.

Alig haladtak néhány lépést tovább, vonító üvöltés riasztotta meg őket, mire, mint egy jeladásra, elől-hátul, oldalvást, valóságos sülvöltő kar hangzott fel s itt amott már látszott egy-egy tánczoló, kaifogó állat a mint feléjük iramodott.

(Folytatása következik.)

hozni. Táviratoztam tehát ezredesemnek és még hat napot kértem. Meg is kaptam.

De mikor a következő héten bevonultam a századhoz, még azon este megkaptam a parancsot, hogy másnap jelentkezzem ezredraportra.

— Ugy látszik az utólagosan kért szabadság miatt! rémitett az oláh manipuláns, ki gyűlölt bennünket.

Megijedtem. Szolgálati ügyben Rigó ezredes nem értette a tréfát.

Szorongva jelentem meg előtte. Az adjutáns engem csapott a rapport végére, utolsónak. Az előttem levők sorra megkapták a 10—14 napi fogságot, kemény lehordással súlyosbitva. Jó biztatás. Mikor azonban rámkerült a sor, az ezredes egész váratlanul köszönt a tiszteknek és visszaindult dolgozószobájába. Távoztakor oda szólt hozzám.

— Ön velem jön.

— Mi lesz ebből? töprengtem, m közben leoldotta kardját, leültetett és szivarral kínált meg, majd — nem kis meglepetésemre — e szokatlan kívánsággal állott elő:

— Mondja el ön nekem, fiatal barátom, boldogult atyja életének főbb mozzanatait.

Néhány másodpercnyi habozás után, mialatt hiába igyekeztem e bizonyára nem pusztá kívánságból eredő kívánságot megmagyarázni — így foglaltam dióhéjba élettörténetét:

Apám 1848-ban huszárcapitány volt, de már azelőtt is katonáskodott az I. huszárezredben vagy tizenöt esztendeig. A hogy Világosnál lerakták a fegyvert, álrühában Somogyi név alatt bujkált egy ideig és csak ősz felé került haza az anyjához V.-be. Éjjel lopózott be a városba és hajnalban már elfogták. Valami régi jóakarója tette rá figyelmessé a térparancsnokot.

Fölvitték a gyászos emlékü Ujépületbe s haditörvényszek elé állították. Itt már nagyon jól voltak informálva felőle, ismerték a biográfiaját és ráolvasták, hogy a mikor kiűtött a forradalom, Bukovinából megszökött az eskadronnal és átállott a «fölkélok»-höz: — hogy részt vett a moóri, kápolnai, szolnoki és a többi ütközetben. Mikor a kapott sebek miatt lóra nem ülhetett, a foglyok őrizetére rendelt század parancsnoka lett. Végül álrühában elfogatott.

Apám el volt készülve a halálra, hisz naponkint kivettek közülük néhányat az udvarra, hol ijesztően ropogott a fegyver. De nem lőték fejbe, hanem egy évi gyötrelmes zaklatás után, mivel kitudta mutatni, hogy nagyon humanosan bánt a rábizott német hadi foglyok-

kal — szabadon bocsájtották. Rendőri felügyelet alatt állott, de mehetett a merre tetszett. Fel is út, le is út.

Most kezdődött csak számára az igazi harc: küzdelem a létért, a kenyérért. Hivatalt nem vállalhatott s azt is csak egy befolyásos barátja eszközözte ki, hogy megyéje egyik faluja jegyzőjévé választhatta. Ilyen volt az élete 1867-ig, a mikor a koronás király megkegyelmezett a nemzeti sereghez átszökött régi tiszteknek és számukra nyugdiját rendelt.

A honvédség felállításával őt is beakarták osztani a huszárokhoz korábbi rangjával, de épp az időben gutaütés érte és soha többé el nem hagyhatta nagy karosszékjét, hová a bémulás szegezte.

— Így élt, ezredes ur, szegény apám főhadnagyi nyugdíjából a mult hó végeig, a mikor megadták neki az utolsó katonai tisztelgést, a salvét! . . .

Rigó ezredes elmerengve nézett ki az ablakon a térre, hol egy század végzett sorgyakorlatot s mintha a saját aggságára gondolt volna, felsóhajtott. Utóbb ismét hozzám fordult.

— Nem maradtak utána katonai iratok?

— Egész csomó maradt. Ott vannak igazolványai ezredeitől; egy magyar tábornok saját kezűleg írt hadiparancsa a népfölkelés ügyében; néhány parancsnoki rendelet, menet-terv, számadás, behajthatatlan kötelezvények ismeretlen nevű katonatiszektől, kik valószínűleg a csata téren porladtak el.

— Valóban? ez utóbbiak engem közelebből érdekelnek.

— Nem sokat mondhatok róluk ezredes ur. Boldogult apámtól hallottam, hogy az adósleveleket vagy bajtársaitól vagy hadifoglyoktól kapta, kik megszorultak pénz dolgában s mivel ő azon időtájt váratlan örökséghez jutott: fünek-fának kölesönzött belőle, hogy ne kelljen a pénzt őriznie. Csakhogy azt a néhány száz forintot ajándékba is bizvást adhatta volna neki.

— Hogy hogy?

— Tetszik tudni Kossuth-bankó járta abban az időben s ő ilyen pénznemben adta a kölcsöneit. Utóbb azután, mikor néhány év mulva maga is rászorult a pénzre s emlékeztette egyik volt bajtársát a kötelezvényre: ez kinevette vele.

— Szívesen megfizetném, barátom, de ha egyszer a német beszédett minden Kossuth-bankót! . . .

— Hogy történt hogy, nem, a kérdéses adóslével az akkori Bezirksgericht elé került s ez

azt a végzést hozta rá, hogy a Kossuth-bankó nem volt törvényes pénz, ez az adósság tehát be nem hajtható... Ettől fogva az apám örökre lemondott künn levő pénzei behajtásáról és félredobta a kötelezvényeket.

— Most már minden világos előttem, szolt az ezredes, miközben egy levelet vett elő iróasztalából s e szavakkal nyújtotta át nekem.

— Olvassa el ezt fiatal barátom.

Egy kuszált írásu német levél volt, melynek egyetlen szavát se birtam kibetűzni: A magam német betűit is megcsodálom, ezek pedig már közel jártak az egyiptomi hieroglyfokhoz.

— Nem tudja elolvasni? Az adjutans ur majd segít önnek.

Behívta a főhadnagyot, a ki azután felolvasta a levelet.

Strömer Ottó nyugalmazott tábornok írta azt az ezredeshez Lancuthól, Galicziából. Elmondja benne, hogy 1849-ben, mikor hadifogságba került és betegeskedett, egy * nevű magyar kapitány gondjaira volt bízva, ki előzőkenyén kíségette őt ötven forinttal kellemetlen pénzzavarából. Arra azonban, hogy a kapott összegről adott-e neki írást, már nem emlékszik. A hadikoczká váratlan fordultával a kapitányt hirtelen egy más tiszt váltotta fel s ő habár azóta folyton kutatta hitelezőjét, soha többé nem találkozott vele, következőleg mai napig is adós neki a mondott összeggel és annak 32 évi kamatjával. «A napokban — írja a tábornok — a Krigszeitung-ban olvastam, hogy az én egykori derék hitelezőm, mint nyugalmazott huszártiszt most halt meg V.-ben, Magyarországon». Arra kéri tehát az ezredest, mint régi pajtását, hogy tudakolja meg valami uton-módon, vajjon van-e az elhunytnek egyenes örököse, kinek ő a régi tarozását felizethetné! Harminezkét év óta nyomja már lelkét ez a kölcsön, melyet tisztí becsületszóra kért és kapott, de még vissza nem fizethetett.

Eddig a levél.

Ezredesem most látni kívánta azokat a kötelezvényeket, melyek apám írományai közt hányódtak. Bemutattam neki valamennyit. Szétszedtük és átvizsgáltuk a megfakult sár-

gás papirdarabokat. de köztük nem akadtunk rá Strömer adóslevelére; hanem e helyet találtunk más. Egy papírszeletet, apám kézírásával, melyen egyszerűen csak föl volt jegyezve, hogy Strömer Ottó hadifogoly drágonyos hadnagynak 1849-ben Turkevén ötven forintot kölcsönzött.

Rigó ezredes magához vette a papírszeletet, megköszönte a felvilágosítást és elbocsátott.

Alig mult el a tiz nap, ordináncz jött értem az ezredirodából.

Megjelentem és ezredesem leszámolta elem a Strömer hadnagynak Kossuth-bankóban kölcsön adott tőkét és annak 32 évi kamatját.

A kinevetett s a Bezirksgerichtől törvénytelen pénznek deklarált adósságot ez a gaval-lér osztrák tiszt kamatostól kiegyenlítetté.

— Ezért fogom urambátyám holnap Strömer Ottó tábornokot meglátogatni.

Még aznap este tudakozódtam az igazgatóság irodájában, hogy régi szállásán található-e a tábornok?

— Talán rokona uraságod a tábornoknak? Kérdé az épen jelen volt fűrdőigazgató.

— Nem, csak szeretném meglátogatni.

— Strömer tábornok ezelőtt öt héttel hirtelen meghalt s mivel senki se rendelkezett holttestéről, a felső fenyes tisztásán temették el.

Tehát meghalt. Meglátogatom legalább a sírját.

Másnap reggel mikor elzarándokoltam a sírhoz, nagybátyám épp akkor helyezett el a pusztá sírhalomra egy szép virágkoszorút.

— Hogyan, kérdé, hát Zsiga bátyám negyvennyolczas honvédlétére egy olyan osztrák tábornok sírját koszoruzza meg, a ki ellenünk harczolt?

— Öcsém, válaszolá rezgő hangon, a mely osztrák tábornok annyira megbecsülte Kossuth Lajost, annak emlékét én is megbecsülöm!... Önkéntelenül kezét szoritottunk.

Sárffy Aladár dr.

Elméletek a naprendszer keletkezéséről és fejlődéséről.

— A Föld születése, fejlődése; a különböző korszakok vége. — Ellenvetések. — Bizonyító argumentumok: a bolygók alkata. — A szinképelmezés. — A geológia. — Plateau és Faraday kísérlete. — A világ tér képe — Befejezés. —

A «Tanulók Lapja» számára írta: *Marossy Rudolf.*

A megmaradt rész azután folytatta tovább megkezdett sűrűsödését és körforgását, mindaddig, míg a centrifugál erő ismét oly nagy nem lett, hogy új réteg leválása vált szükségessé. A Neptun tehát akkor keletkezett volna, mikor a ködtömeg kerülete 4400 millió távolságra volt a központtól s egy forgás elvégzése 165 évet vett igénybe. Így születtek azután egymásután a többi bolygók is: az Uranus, a Saturnus, a Jupiter, a kisbolygók, melyek valószínűleg egy nagyobb testnek szétzúllott romjai, végre, mikor a ködtömeg sugara 150 millió kilométert tett ki s 365 nap alatt fordult meg tengelye körül, született a mi Földünk is, e szerényke lábaink alatt imbolygó golyó, mely elszakadva az anyatesttől, elhagyatva lebegett a sötét világűrben. A Nap eltető sugara nem áradt még reá, csendes éjszaka környezte mindenünnen. Jövendő nagysága, a Rómák, Babylonok és Párisok fénye, pompája egy chartikus ködtömegeben volt egyesítve, mely lassan, százezer és millió évek hosszú során haladt fejlődési processusain keresztül. Folytatta tovább sűrűsödését és forgását, majd megszülte a Holdat, mely azóta is hűségecs vezaljaként követi végnélküli utjaiban, lassanként átalakult izzó folyékony tömeggé, melyet a fölötte lebegő hidrogén, oxigén, nitrogén stb. átláthatatlan ködbe burkolt. Mikor azután a hűdés következtében kéreg vonta már be testét, a légkörben levő vízpárák is kezdtek lecsapódni felszínére, de a lecsapódás oly erővel történt, hogy a lezuhanó víztömeg a még gyenge kérgét áttörte és az izzó elemek által hirtelen gázzá változtatva át, iszonyu romlások között ismét a fellegekbe emelkedett. E revolúciók mindaddig tartottak, míg a Föld teste annyira le nem hült s oly erős kéreg nem övezte körül, mely a lezuhanó víztömegeknél ellent tudott állani. Így a szervesvilág fő éltetője helyet foglalhatván felszínén, az élet kezdetét vette. A még folyton meleg kérgen a Fauna és Flora legcsodálatosabb képviselői léptek fel; iszonyu népesítették be tájait, örökös harcokat viva egymás ellen. A mai Szibéria, Észak-Európa és Amerika vidékein a borostyánfa zöldelt s forró-övi pálmák diszlettek. De Földünk mindjobban hült s a vastagodó kéreg elzárta ezen állat és növényvilágtól az izzó középponti

anyaghőjét s e fajok nagy része kipisztult felszínéről, hogy újabb lényeknek adjanak helyet. Századok folyamán a kép megváltozott, a sűrű rengetegeken a mammoth vezette nehézkes csordáit s a rinoceros vadászott prédáira lesve; az óriási szarvas csapatai száguldva hasították át a völgyeket és szakadékokat, a majmok megtelepedtek a fákon. De a már-már viruló életet egy irtózatoss katasz-tropha elsöpörte a Föld színéről. Ez volt a jégkorszak. Pedig nem is olyan nagy valami idézte elő? Csak a Nap melege csökkent egy kis időre, mert hisz a nap is, mint minden csillag, változásnak van alávetve: s e csekély-ség elég volt arra, hogy a Földön minden élet kialudjék! A tengerek, folyók befagytak, a tavak, a források vize megszilárdult, hó és jég fődte mindenütt a tájakat s az előbb még oly virágzó vidékeken a halál ütött tanyát. Mikor történt ez, mennyi ideig tartott, nem tudhatjuk, de annyi tény, hogy bele van írva eltöröltetlenül a természet nagy könyvébe. A halál sem tartott azonban örökké; az élet újra fellépett a Föld színén, mely a különböző korszakokon át lassan halad jövendő sorsa felett.

Igy született s fejlődött a Föld, így született utána még a Venus és Mars. A megmaradt tömeg azután, melyet mi a Napnak nevezünk folytatta tovább sűrűsödését s e sűrűsödés által kifejlett energiája teszi képessé arra, hogy egész rendszerét hő és fény sugarakkal árasztja el. Helmholtz kiszámította azt a hőmennyiséget, mely a ködtömegeknek naprendszerre való sűrűsödése által létesült s ez, feltéve, hogy az anyag fajheve a vízével volt egyenlő, elegendő lett volna arra, hogy ugyane tömeg hőmérsékletét 28000000 C. fokkal emelje. De, kérdezhetné valaki, hogyan van az, hogy a tömörülés által keletkezett hő nem változtatta át ismét gázokká a folyadékokat? Hisz a vonzerőnek, mely a sűrűsödést és hőkifejlést okozta, hő által ismét kiterjedést kellett előidéznie s így teljesen alkalmatlan volt a légneműeknek folyadékokká való átalakítására! A felelet azonban könnyű, nem kell ugyanis szem elől téveszteni, hogy míg a keletkezett hők kisugárzik s így kiterjesztő képessége is csökken, addig a vonzerő sűrítő képessége nem csak, hogy állandó, hanem kizárólag egy pontra irányul, a miből szükségképen következik, hogy

a ködtömegnek egyszer csak izzó fényt és hőt kisugárzó folyékony anyaggá kell átalakulnia. Hogy azután mennyi időt vett igénybe ezen, az még maiglan is nyílt kérdés. Bischoffnak a baralittal tett kísérletei azt mutatják, hogy 350 millió év kellett arra, hogy csupán a Föld tömege 2000 fokról 200-ra hűljön le. Hát még a naprendszer többi tagjainak fejlődésére mennyi idő kellett? Számot mondhatok, de elképzelni nem tudom.

Azt is ellenvehetné valaki, hogy a gázok tömegei, mert körülbelül ilyen halmazállapotban képzeljük a kezdetleges ködtömeget, nem hogy vonzanák, hanem taszítják egymást. Erre nézve a Saturnus gyűrűire lehetne vonatkozni, melyeknek tömegei legkevésbé sem ilyekeznek elszaladni bolygójuktól.

De hozzunk fel néhány bizonyító argumentumot is. Ilyen azon föntemlitett három jellemvonás, mely a bolygók pályájában és mozgásában tünik elénk s a mely Kantot szerencsés gondolatára vezette. Ide számíthatjuk a Saturnus gyűrűjének jelenségét is, melyek nem lehetnek egyebek, mint a bolygóról levált rétegek; hogy pedig ezek nem alakultak át holdakká, azt onnan magyarázhatjuk, hogy e gyűrűk anyaga valószínűleg egynemű s a középpont körül egyenletesen és szabályosan oszlik el. Különb is alig maradhatnak ezek örökké ilyen állapotban; vagy átalakulnak holdakká, vagy pedig Saturnus testére hullanak, a mennyiben a megfigyelések szerint ilyen közeledés évről-évre tapasztalható. A naprendszer több bolygója, mint a Jupiter, Uranus és Neptunus, sincsenek a fejlődés azon fokán, melyre már a belső bolygók eljutottak; legalább erre engednek következtetni azon felhőszerű gázok, melyekbe burkolva vannak, mert igaz ugyan, hogy a Földnél évezredekkel idősebbek, de viszont tömegük nagyobb s így a lehülés hasonlíthatatlanul több időt vesz igénybe. Innen magyarázhatjuk azt is, hogy a Nap még folyton világít és melegít s hővesztése nagyon csekély mértékben mutatkozik azon foltokban, melyek felszínén észlelhetők.

De ha nem is fogadjuk el teljesen a keletkezés e processusát, annyi kétségtelen, hogy az egész rendszer közös eredetű, mert mindnyájan csaknem ugyanazon elemekből állanak. A földi elemek legfontosabbjai, a hidrogén, vas, cálcium, magnesium, natrium stb. mind előfordulnak a Napban is, a mit Bunsen és Kirshof nagyszerű felfedezése a szinképelemző készülék kétségtelenül bizonyított. Sőt még

a geologia is segítségül jön az elméletek valószínűségének bebizonyítására. Tény ugyanis, hogy földünknek valamikor folyékony állapotban kellett léteznie, mint azt már Franklin is állította s csak így következhetett be azon belapulás, mely a sarkoknál tapasztalható. A vulkanikus kitörések alkalmával felszínre kerülő izzó anyagok szintén e mellett bizonyítanak, valamint azon ma már forróövi állatok maradványai is, melyek az északi vidéken találhatók.

Megemlítjük még *Plateau* és *Faraday* kísérletét is, mely szintén Laplace elméletének beigazolását állítja elénk. Vettek ugyanis egy viz és alkohol keverékkel megtöltött edényt, melybe kevés mennyiségű faolajat öntöttek; sűrűségük egyenlő levén, a faolaj ott maradt, a hova eresztették s rögtön, ment levén a nehézségi erőtlől, gömbalakott vett fel. Most egy a középpontján átszúrt tengely körül forgatni kezdték a gömböt s forgatásnak az lett az eredménye, hogy az, ép ugymint a bolygónál, lassanként lapulni kezdett, végre pedig szabályos gyűrű vált le róla, mely az elváláskor nyert sebességgel forogni kezdett körülé. A hasonlóság a két tünemény között valóban meglepő.

Végre maga az Ég is a folytonos fejlődés, átalakulás képét tárja elénk. A ködfoltok, keletkező rendszerek, a már-már átalakult napok, melyeknek eruptiói a változó csillagok képében oly csodálatos látványt nyújtanak, a gázokkal körülvett ködesüllagok, mind a fokozatos fejlődést tüntetik elénk. S a születés mellett ott van a halál is. Hány csillagot nem látott az emberiség letűnni az Ég boltjáról! Hány ragyogó Nap nem lobbant már fel utoljára!

Mindenütt születés és halál, bölcsök és sirok. Itt egy fejlődő világ, amott egy kihalt égitest, mely, mint az előbb még oly virágzó élet koporsója kering hallgatagon a tér végtelenségében. De hisz az természetes is, a mi keletkezett, el is fog egyszer mulni. Ki fog aludni a mi Napunk! is, mely ma még éltető sugarait árasztja a Földbe s akkor vele együtt hálnak bolygói is. A fagy kiöl mindent, sötétség borul a tájakra, a Hold elveszti fényét, az élet kialszik mindenütt. És a sötét nap ragadja tovább bolygóit, melyek mint a gya-szos sirok keringenek kihült teste körül, talán egy újabb élet, egy újabb átalakulás felé.

(Vége.)

Pályamunkák.

Itt közöljük az eddig beérkezett pályamunkák jegyzékét, melyet a márczius 7-ig meghosszabított terminusig beküldendő dolgozatokkal még pótolni fogunk.

I. *Költmények.* 1. Honfi imája. 2. A kövesdi várromnál. 3. Márczius 15. 4. Tünő ifjuság. 5. Mózes könyvéből. 6. A nyomor. 7. A vértanu. 8. Malárdy. 9. Ima a hazáért. 10. Egy kép. 11. A dalnok sorsa. 12. Gertrud. 13. Távolból. 14. Karácsony éjjel. 15. Komárom vára. 16. A magyarokhoz. 17. Hunyadi. 18. Néma sir öleiben. 19. Márczius 15. 20. Tünődés. 21. Aradi gyűlés. 22. Nincs otthonom. 23. Visió. 24. Borozó. 25. Nézd a tengerárt. 26. Tavol az én... 27. Idegenben. 28. Szobámban. 29. Karácsony estén.

II. *Poétikai fejtegetés.* 30. Arany Rozgonyinéja. 31. Berzsenyi fohászokodása. 32. Berzsenyi költeménye: «A magyarokhoz». 33. Arany éjféli párba. 34. Petőfi: «A hazáról».

III. *Tanulmány Kemény Zsigmond valamely regényéről.* 35. Ködképek a kedély láthatarán. 36. Zord idő. 37. 38. Rajongók.

IV. *Elbeszélések.* 39. Könnyelműség következményei. 40. Ifjú ábrándok. 41. Deákkaland. 42. Névtelen hősök. 43. A tárcza-hős. 44. Bűnös vagyok-e? 45. Diák-becsületszó. 46. Tihamér pénze. 47. Az utolsó dolgozat. 48. Egy tavaszi reggel. 49. Egy vén diák kalandjai. 50. A mult példája ez. 51. A huszár. 52. Barátok. 53. Musztafa és Dzsihangisz. 54. Az első meggondolatlanság.

V. *Bármely tárgy értékezése.* 55. A mulandóság és örökkévalóság költészete. 56. A szivről. 57. A haza. 58. A kard és lant hőse. 59. Kloppstock. 60. A renaissance. 61. A hunmagyar mondakör. 62. A honfoglaló magyarok. 63. A vallásos erzület fontossága. 64. Mi gátolja a mozgást? 65. «Buda halála». 66. A magyar történet tanulásának hasznai. 67. Az üstökösök.

VEGYESEK.

Ezer magyar feladat. Lapunk szerkesztője, Dr. Rupp Kornél munkája díszes kiállításban február végén elhagyta a sajtót. Ajánljuk lapunk összes előfizetőinek és híveinek figyelmébe. A ki 8 előfizetőt gyűjt a 340 lapos szép kiállítású érdekes és hasznos könyvre, egy ingyenpéldányban részesül, aki 4 előfizetőt gyűjt, feleáron, aki 2 előfizetőt gyűjt 1 frtért

kapja a könyvet, melynek bolti ára 2 frt. A megrendelések szerkesztőségünkbe is intézhetők, a megrendelési pénzek azonban Hangos Antal könyvkereskedő czimére — Budapest, IV., Calvintér 5. sz. küldendők. Gyűjtőivekkel szívesen szolgál szerkesztőségünk azoknak, a kik a könyvre megrendelést óhajtanak gyűjteni s így tisztelet példányhoz jutni.

Olaszországi utazás. A nagyváradi diákok vonzó példáját követik a székesfehérvári kereskedelmi akadémai tanulói is. Közülök mintegy 30-an és egy hozzájuk szegődött nagyobb uri társaság Faludy Miksa igazgató vezetése alatt utra kelnek Olaszországba. Április 7-én este indulnak el Székesfehérvárról Grácba, hol 9-éig maradnak s ezután Pontebán át Trevisoig mennek. 10-én Velenczében lesznek, hol azonban nem szállanak meg huzamosabban, hanem Flórenczbe utaznak, hol 2 napot töltenek. A következő időzőhely 2 napra Nápoly, innen visszafordulnak Rómába és itt a husvétünnep alatt 5 napot töltenek. Ezután Foggia-ból Anconába vezet útjuk, hol hajóra szállanak és Fiumébe érkeznek. Az Abbaziába tett kirándulás után hazatérnek Székesfehérvárra. A kerek két hétig tartó utazás az akadémistáknak 80 forintba, a hozzájuk csatlakozó magánosoknak 110 forintba kerül. Azon helyzetben vagyunk, hogy olvasóinkat tudósítónk levelei útján értesíthetjük a szép utazásról.

Iskolai hírek.

A m. kir. Ferencz József nevelőintézet és a II. ker. kath. főgimnázium f. évi február hó 21-én d. e. 1/211 órakor az intézet dísztermében Matinéet tartott. A remekül sikerült ünnepélynek műsora a következő volt. 1. Kondul a harang, (Dán ének, Boegh Eriktől, előadta a F. J. N. és a főgimnázium ifjusági vegyeskara. 2. Király és költő, Ábrányi Kornéltól, szavalta Bánffy Endre báró, 7. o. t. 3. Gndellied, Mendelssohntól, zongorán előadta Solymos Elemér, 4. o. t. 4. Les oiseaux, Bérangertől, szavalta Kvassay István, 6. o. t. 5. Bertrand de Born, Uhlantól, szavalta Csáky Imre gróf, 6. o. t. 6. Barcarola, Cipollonetól, zongorán előadta Löllbach Gusztáv, 5. o. t. 7. La gifle, comédie en un acte par. A. Dreyfus. Personnages: Blanc-Misseron Szilassy Károly, 8. o. t. Chamberlot: Bánffy Endre báró, 7. o. t. Un huissier: Somssich Andor, 7. o. t. 8. V. Csárdajelenet,

Hubay Jenőtől, hegedűn előadta Halász Gedeon, 5. o. t. 9. La nichee sous le portail, Victor Hugótól, szavalta Seethal Ferencz, 5. o. t. 10. Tihany nimfája, (Dal) ezimbalmon előadta Gallasy István, 8. o. t. hegedűn kísérté tanára Késmárky Árpád ur. 11. Le corporteur vaudois, Chénédollétól, szavalta Nemes Bálint gróf, II. o. t. 12. Magyar népdalok, előadta a F. J. N. ifjusági zenekara. 13. Das Grab am Buentó, Platentól, szavalta Cirlea Aurél, 5. o. t. 14. Templomária, Stradeliától, gordonkán zenekari kísérettel előadta Szilassy Károly, 15. The Gift, Goldsmithtól, szavalta Szilassy Károly, 8. o. t. 16. Petőfi jóslatos költeményei, írta és felolvasta Gallasy István 8. o. t. 17. Nouvellette Nr. 1, Schumanntól, zongorán előadta Somssich Andor 7. o. t. 18. Részlet a «Janus»-ból, Csiky Gergelytől, (I. felvonás, 3. és 7. jel. Személyek: I. Béla, magyar király Halász Mór, 8. o. t. Janus, Belusvár ura Patay Tibor, 6. o. t.) 19. Rajta előre! (induló) Becker Edétől, előadta a F. J. N. és a főgymnásium ifjusági vegyeskara.

A **kassai** áll. főreáliskola «Eötvös önképző köre» február 20-án tartotta X. rendes gyűlését. A jegyzőkönyv felolvasása és hitelesítése után Görög Gyula tanárelnök ur a tárgysorozatra tér, mely szerint Fenyvess Ödön 8. o. t. szavalta Vörösmarty: «A vén cigány» cz. költeményét; Azután Béler Béla 8. o. t. olvasta fel a «Szeretlek» cz. költemény humoros, ügyes bírálatát s a költeményt elveti. Bermann J. 5. o. t. szavalta «Ebresztő» cz. költeményt. Most Megay Ernő 7. o. t. bírálja a «Lemondás» cz. költeményt és azt elfogadja. Szerzője Wilhelm Frigyes 8. o. t. főjegyző, ki közkívánatra költeményét fel is olvasta. Gaiger Herbert szavalta még Tompa: «Uj Simeon» cz. költeményét. Végre Reichmann Kálmán 8. o. t. felolvasta «Virágos harcmező» cz. elbeszélését, mely után, a tárgysorozat ki lévén merítve, a gyűlés 1/26-kor feloszlott.

A **brassói** róm. kath. főgymnásium egyik törekvő fiatal növendéke, Szép Lajos 5. o. t. folyó hó 3-án jobblétre szenderült.

A **brassói** róm. kath. főgymnázium önképzőköre február hó 6-án gyűlést tartott, melyet Szele B. 7. o. t. szép szavalata nyitott meg Csengy G. «A fogoly lengyel» cz. költeményével. Ezután Tótpál J. 7. o. t. Petőfinek «Két ország ölelkezése» cz. költeményét, Vaszi V. 7. o. t. pedig Vörösmartynek «Az élő szobor» cz. költeményét szavalta. Most a főszerkesztő olvasta fel a «Február 4 ike» cz. elbeszélés bírálatát, melyben az elbeszélés

nem fogadja el. Ezt «Az én eszményképem» cz. elbeszélés felolvasása követte, szerzője, Altstädter O. 7. o. t. által. Majd Balázs Jenő 7. o. t. olvasta fel «Kicsiny fecském» cz. költeményét. Ezután Rotter A. 7. o. t. Tóth K. «Előre» cz. költeményét, Kovácsy L. 5. o. t. pedig Petőfinek «A ráb» cz. költeményét szavalta, mire a gyűlés névsorfelolvasással véget ért.

Az **egri** főgymnásium «Vitkovics»-köre f. hó 21-én tartotta rendes gyűlését. Elnök ur megnyitván a gyűlést, a mult gyűlés jegyzőkönyvét olvasta fel az új főjegyző és a jegyzőkönyv néhány hiba kijavításával hitelesített. Ezután «A kereszt diadala» cz. történelmi értekezést mindkét bírálója elfogadta, szerzője Sir Gábor 8. o. t. «Üdvözlég Mária» cz. vallásos költeményt mindkét bíráló dicsérettel fogadta el, szerzője Sir Gábor 8. o. t. «A falusi élet» cz. humoros jellemképét, a kör dicsérettel fogadta el, szerzője Barsy István 8. o. t. «A karácsony est» cz. művet együttes bírálói, mint rosszat elvetették. Lajosy Géza 5. o. t. szavalta Petőfi «A jó tanító» cz. humoros költeményét. Nagy János 7. o. t. szavalta Váradi «Szép Ilona» cz. költeményét. Hakker Béla 6. o. t. szavalta Kisfaludi K. «Sastoll» cz. költeményét. Ezután következtek a pénztári és titkári jelentés. A titkár, a beérkezett 6 művet bírálatra kiadta. Ezután a gyűlés bezárattott.

Szerkesztői telefon.

Spitzer L. Pancsova. Hornyánszky Viktornál. — **W. Béla.** Trencsén. Az Eötvös kollegiumban. tanárjelölteket nevelnek, még pedig ingyen. A megüresedő, helyekre az év végén szokták kiírni a pályázatokat s ezt mi is közölni szoktuk. — **Kerekes P.** Eperjes. A könyvet e hó végére okvetlenül megfogja kapni. — **Kiss Gy.** és **Ödön Pétervárad.** A kért ívet elküldtük ha nem kapták meg, akkor a postán veszhettek el, — ez esetben ujjabbal nem szolgálhatunk, mert csak az az egy példányunk volt meg. — **R. L. Kikinda.** Névtelen közleményeket nem veszünk figyelembe. — **O. G.** Debreczen. Szívesen látjuk, de jövőre a papírnak csak az egyik felére írjon. — **G. K.** Budapest. A szép kis cikket a közlendők közé soroltuk. Mihelyt helyünk lesz rá, kiadjuk, — de azért egy kis türelemre lesz szüksége. — **Nemo.** Sajnálatul kell tudomására hoznunk, hogy kíváncsiságát nem elégíthetjük ki. — **K. Z. Papa.** A tudósítások azért maradtak el, a miért a fejtörő kérdések: nem volt rá elég hely. Ez azonban ne akadályozza a további buzgóságában. Tessék ezt a körnek is tudomására hozni. *Több kérdésre a jövő számban.*

«Kosmos» müintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnásiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” müintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, IX., Soroksári-utca 31.
KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Teréz-körcut 23. sz.
KÉZIRATOKAT
nem adunk vissza.

Diák-turistaság.

Főntebbi czimmem figyelemre méltó vezető cikkely jelent meg a «Turisták Lapja»-nak október havi füzetében, mely annál is inkább magára vonta érdeklődésünket, minthogy első renden a középiskolai ifjuságra vonatkozik. A «Tanulók Lapja» a középiskolai ifjuság avatott organuma lévén, készségesen karoljuk föl az abban kifejtett eszméket és vállalkozunk arra, hogy megvalósításukra propagandát indítunk, természetesen akkor, ha az ügy megfordul az illetékes hely előtt s nem csupán eszme marad, hanem tényleges alapot nyer.

A diák-turistaság fejlesztését már régóta hangoztatják hazánkban, de fájdalommal bevallva, minden eredmény híján. Abból az elvből indultak ki, hogy a turistáskodás fontos gyakorlatába okvetlenül be kell vonni a serdültebb ifjuságot. Száz oka van ennek; a tapasztalás, a világratermettség, a praktikus önállóság előmozdítása az utolsók közé tartoznak ezek között. Első sorban áll azonban még két hatalmasabb motívum, melyek a turistaság mivoltát magasabb szempontból tanítják méltatni.

Az első az eszményhitőség ápolása, melyre az ifjuságnak, különösen pedig a mi anyagias korunk ifjuságának oly életbe vágó szüksége van. De hát mi köze van ehhez a turistaságnak? A köztudat, kivált a vaskalapos, orránál előbbre nem látó köztudat mindig hajlandó szánakozó mosolylyal illetni a turistaságot, magát a turistát pedig oly neveltséges lénynek veszi, ki órák hosszat gyalogol inaszakadtából és mászsa a hegyeket, pedig mi haszna van az egészből? Jókora adag lábfejás és ama kellemes kockázat, hogy lepottyan valami

feneketlen mélységbe. Érett megfontolással véve azonban a dolgot, épen azok lesznek neveltséggessé, kik ilyen elvekethangoztatnak. Czafolatul és egyszermind tételünk bizonyítására elég lesz *Eötvös Loránd* bárónak szavait idézni:

«Turista az, a ki utra kel azért, mert foglalkozásának egyformasága, gondjainak sokasága közepett álmaiban feltűnik előtte egy olyan szebb világ, melyben zöldebb a fü, kékebb az ég, magasabbak a hegyek, szebbek vagy különösebbek a házak, barátságosabbak az emberek s a ki ez álomkép eredetijét fáradságtól vissza nem riadva keresi — keresi, s mert hiszen e földön élünk, talán soha meg nem találja, de azért jó kedvét el nem veszti, hiszen örömet épen ez a keresés teszi».

Mi argumentál ennél ékesszólóbban a turistaság lényegében rejlő eszményi vonás mellett? S mire állhat a tétel jobban, mint a tanulóifjuságra, mely egy esztendei testet-lelket megviselő munka után üdülésre, megújulásra vágyik? Rugékonyságát sehol kellőbbképen vissza nem nyerheti, mint a természet üde ölen, regényességre áhító hajlamát sehol hatalmasabban ki nem elégítheti, mint a sötét erdőtől koszorúzott hegyekben, az emberektől nem igen bolygatott, őserőt lehelő tájakon.

A másik motívum a honismeret terjesztése. Általános a panasz, hogy nem ismerjük hazánkat s azoknak, kiknek módjában állana a megismerés, eszükbe sem jut, hogy ezért lépéseket tegyenek. Ha turistáskodni akarnak, elébe helyezik a külföldet Magyarországnak. Számos magyar ember előtt, ha a Tatráról és az erdélyi havasokról beszélnek, úgy rémlik, akár csak az afrikai Kilimandzsaróról, vagy a mexikói